

VERİ YAPILARILARI VE ALGORİTMALAR

Disjoint sets

Giriş

1. Ayrık Kümeler
2. Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları
3. Ayrık Setler Soyut Veri Türü
4. Uygulamalar
5. Zaman Karmaşıklığı

Giriş

- Bu bölümde matematikte önemli bir kavramı işaret eden kümeler konusuna değineceğiz.
- Bu anlamı herhangi bir sıraya ihtiyaç duymayan bir grup elemanın nasıl temsil edildiğidir.
- Ayrık küme soyut veri türü bu amaç için kullanılır.

Giriş

- Ayırık setler (**disjoint sets**) denklik (**equivalence**) problemini çözmek için kullanılır.
- Uygulaması (**implementation**) oldukça basittir.
- Uygulama için dizi ya da sözlük kullanılabilir ve her bir işlem birkaç satır kod ile tanımlanabilir.
- **Kruskal's minimum spanning tree** algoritması gibi pek çok farklı algoritma ayırık setleri yardımcı bir veri yapısı olarak kullanır.

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

- Bir ayrık set S , kümelerin bir koleksiyonudur.
- $S_1, \dots, S_n$ burada $\forall_{i \neq j} S_i \cap S_j = \emptyset$
- Her setin, setin üyesi olan bir temsilcisi vardır (Öğeler karşılaştırılabilirse genellikle minimumdur)

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

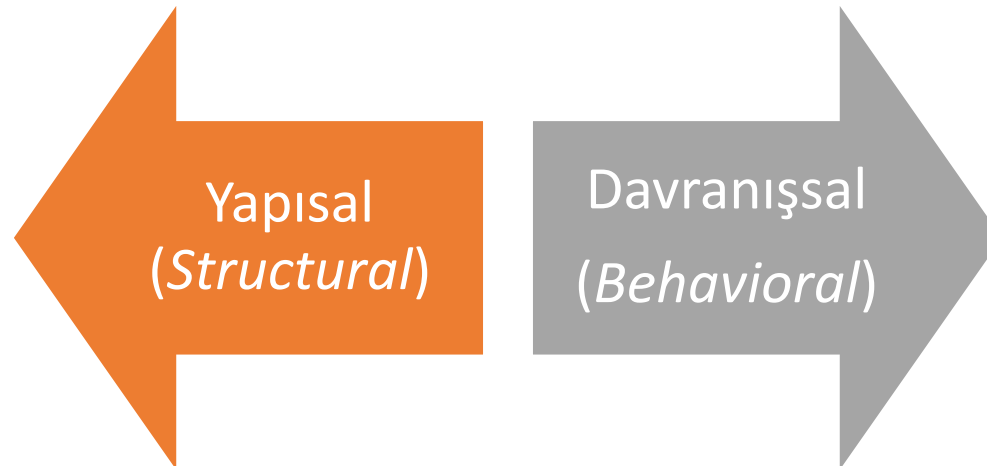
- S elemanları içeren bir küme ve R 'de bir ilişki olarak bu küme üzerinde tanımlanasın.
- Bu şu anlama gelir:

$$a, b \in S, a R b$$

- Tanım ya doğrudur ya da yanlıştır.

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

- Denklik problemi (*equivalence problem*), bilgisayar biliminde ve matematikte, iki veya daha fazla nesnenin (genellikle algoritma veya programların) denk olup olmadığını belirlemek için bir karar problemidir. Bu problemde, verilen iki nesne arasındaki yapısal veya davranışsal denklik incelenir.

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

- Bir algoritmanın veya programın **yapısal denkliği**, iki nesnenin semantik içeriği değil, yalnızca söz dizimi veya yapıları arasındaki eşleşmeyi ifade eder.
- Yani, iki algoritma veya program aynı adımları aynı sırayla gerçekleştiriyorsa, yapısal olarak denktirler.
- Örneğin, iki programın kodları tamamen aynıysa, bu programlar yapısal olarak denktir.

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

- **Davranışsal denklik** ise, iki nesnenin yürütme sonuçlarının aynı olup olmadığını belirlemeyi amaçlar.
- Yani, iki programın farklı kodlara sahip olmalarına rağmen, aynı girdiler için aynı çıktıları ürettikleri tespit edilirse, bu programlar davranışsal olarak denktir.

Eşdeğerlik/Denklik İlişkileri ve Eşdeğerlik/Denklik Sınıfları

- Denklik problemi, birçok algoritma ve programlama dili arasında çeviri, optimizasyon ve program analizi gibi alanlarda önemli bir rol oynar.
- Ancak, genel olarak, denklik problemi çözümü zor bir problemdir ve bazı durumlarda tam olarak çözülemez.
- Bu nedenle, denklik problemleri genellikle yaklaşık (*approximation*) yöntemler veya kısıtlamalı (*constraint*) durumlarda çözülebilir.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Eğer $a R b$ doğru ise a 'nın b ile ilişkilendirilir; aksi durumda a 'nın b ile ilişkisi yoktur.
- Eğer aşağıdaki koşullar geçerli ise; A ilişki R eşdeğerlik ilişkisi olarak tanımlanır.
  - Dönüslü (**Reflexive**):
    - Her öge için $a \in S, a R a$ doğru ise.
  - Simetrik (**Symmetric**):
    - İki öge için $a, b \in S$, eğer $a R b$ doğru ise $b R a$ doğrudur.
  - Geçişli (**Transitive**):
    - Üç öge için $a, b, c \in S$, eğer $a R b$ ve $b R c$ doğru ise $a R c$ doğrudur.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Bir örnek olarak, bir tam sayı kümesi üzerinde küçük eşit ($\leq$) ve büyük eşit ($\geq$) ilişkileri eşdeğer ilişkiler değildir.
- Bunlar **dönüştür**.
  - (çünkü $a \leq a$)
- **Geçişlidir**.
  - ($a \leq b$ ve $b \leq c$, $a \leq c$ anlamına gelir)
- **Simetrik değildir!**
  - ($a \leq b$, $b \leq a$ anlamına gelmez).

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Benzer şekilde demiryolu bağlantısı (**rail connectivity**) bir eşdeğer ilişkidir.
- **Dönüştür**
  - Çünkü her bölge kendine bağlanır.
- **Simetrik**
  - Eğer a şehrinde b şehrine bağlantı var ise; b şehrinde de a şehrine bağlantı vardır.
- **Geçişlidir**
  - Eğer a şehri b şehrine ve b şehri de c değerine bir bağlantıya sahipse; a şehri aynı zamanda c şehrine bağlıdır.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Bir $a \in S$ 'in eşdeğerlik sınıfı, a ile ilişkili olan tüm elemanları içeren S 'nin bir altkümesidir.
- Eşdeğerlik sınıfı, S 'nin bir parçasını oluşturur.
- S 'nin tüm üyeleri tam olarak bir eşdeğerlik sınıfında görülür.
- $a R b$ ilişkisine karar vermek için, a ve b 'nin aynı eşdeğerlik sınıfında olup olmadığının kontrol edilmesi gerekir.

Eşdeğerlik İlişkileri ve Eşdeğerlik Sınıfları

- Bir önceki demiryolu bağlantısı örneğinde, a ve b şehirleri eğer demiryolu ile birbirine bağlanmış ise aynı eşdeğerlik sınıfında yer alırlar. Eğer bağlantıları yok ise farklı eşdeğerlik sınıflarının parçalarıdır. Bu nedenle kesişimleri ϕ boştur.
- Eşdeğerlik sınıfları ayrık kümeler (disjoint sets) olarak da tanımlanır. Olası işlevler aşağıdaki gibi tanımlanabilir:
  - Eşdeğerlik sınıfı oluşturma (MAKESET)
  - Eşdeğerlik sınıf adı bulma (FIND)
  - Eşdeğerlik sınıflarını birleştirme (UNION)

Ayrık Setler Soyut Veri Türü

- MAKESET(X)
  - Tek X elemanından oluşan yeni bir küme oluşturma.
  - $O(1)$
- UNION(X,Y)
  - X ve Y elemanlarının birleşiminden oluşan yeni bir küme oluşturma ve X ve Y elemanlarını içeren kümeleri silme.

$$S_x, S_y \quad S_x \cup S_y$$

- $O(1)$
- FIND(X)
  - X elemanını içeren kümenin adını dönme.
  - $O(h)$

Uygulamalar (Applications)

- Ağ bağlantılarını temsil etme
- İmge işleme
- En az ortak atayı bulma
- Sonlu durum otomataların (*finite-state automata*) eşdeğerliğini tanımlama
- *Kruskal's minimum spanning tree* algoritması
- Oyun algoritmaları

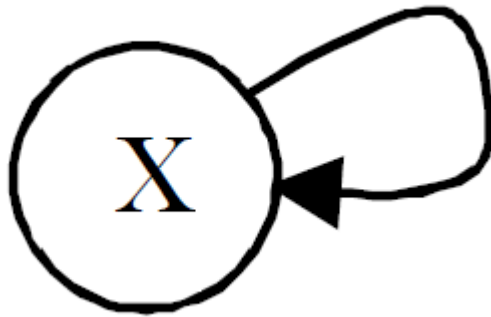
Ayrık Kümeler Soyut Veri Yapısının Olası Uygulama Yaklaşımları

- Fast FIND (Quick FIND)
- Fast UNION (Quick Union)

MAKESET(X)

$p(x) = x$

$\text{rank}(x) = 0$

Fast FIND (Quick Find)

- Bu metotta dizi kullanılır.
- Dizi her öğenin küme adını (set name) içerir.
- $O(1)$ karmaşıklığa sahiptir, çünkü set name özelliğine dizi göz numarası verilerek erişim sağlanabilir.

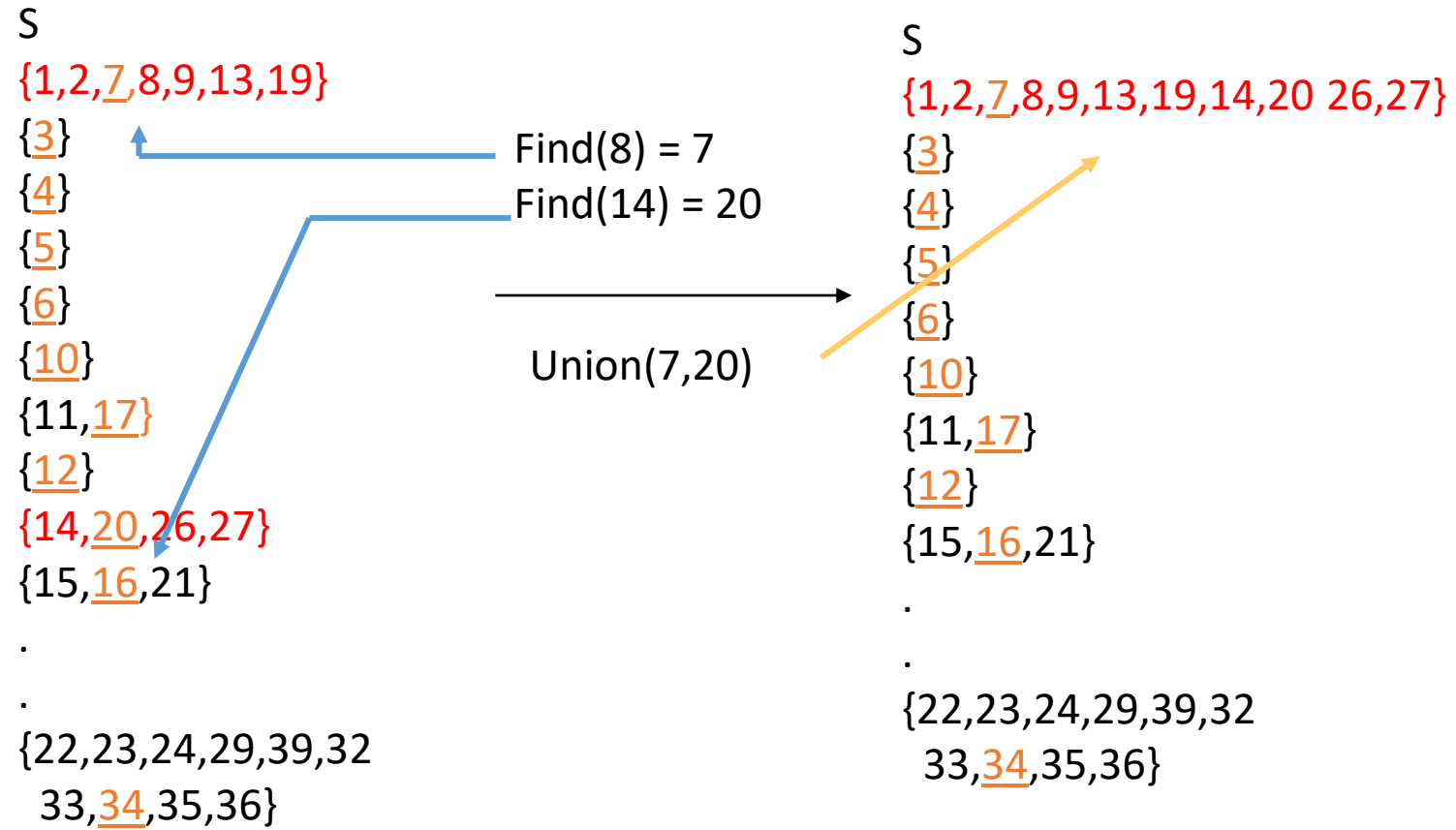
The diagram illustrates the Fast FIND data structure using an array. The array is represented as a table with two rows. The top row contains the set names for each element, and the bottom row contains their corresponding indices. The element at index $n-2$ is highlighted with a red circle, and a red arrow labeled 'Set Name' points to it, indicating that the value in the array at that index (2) is the set name for the element at index $n-2$.

3	5	...	2	3
0	1	...	$n-2$	$n-1$

FIND(X)

- Find(x) – X değerini içeren kümenin adını döner.
  - {3,5,7,1,6}, {4,2,8}, {9},
  - Find(1) = 5
  - Find(4) = 8
  - Find(9) = ?

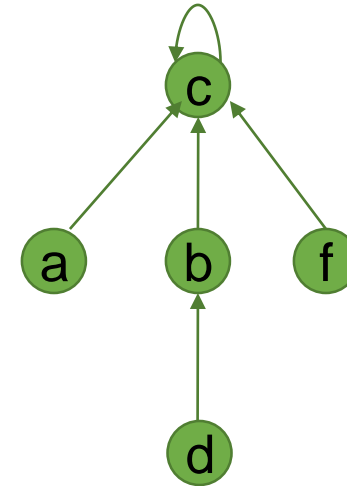
FIND(X)

Fast FIND (Quick Find)

- **FIND_SET(d)**

```
if d != p[d]  
    p[d] = FIND_SET(p[d])  
return p[d]
```


Fast FIND (Quick FIND)

- Bu sunumda, $\text{UNION}(a,b)$ (a küme i ve b küme j'de varsayımı ile) dizinin tamamının taranması gerekir i'ler j olarak değiştirilir.
- Maliyeti $O(n)$ 'dir. En kötü durumda $n - 1$ birleşim $O(n^2)$ 'dir.
- Eğer $O(n^2)$ FIND işlevleri var ise, bu performans iyidir; her UNION ve FIND işlevi için ortalama zaman karmaşıklığı $O(1)$ 'dir.

UNION

- Bir dizi ikili ayrık set:
- $\{3,5,7\}$, $\{4,2,8\}$, $\{9\}$, $\{1,6\}$
- Her bir set benzersiz bir ada sahip:
- $\{3,\underline{5},7\}$, $\{4,2,\underline{8}\}$, $\{\underline{9}\}$, $\{\underline{1},6\}$
- $\text{UNION}(x,y)$
  - $\{3,\underline{5},7\}$, $\{4,2,\underline{8}\}$, $\{\underline{9}\}$, $\{\underline{1},6\}$
  - $\text{Union}(5,1)$
 $\{3,\underline{5},7,1,6\}$, $\{4,2,\underline{8}\}$, $\{\underline{9}\}$,

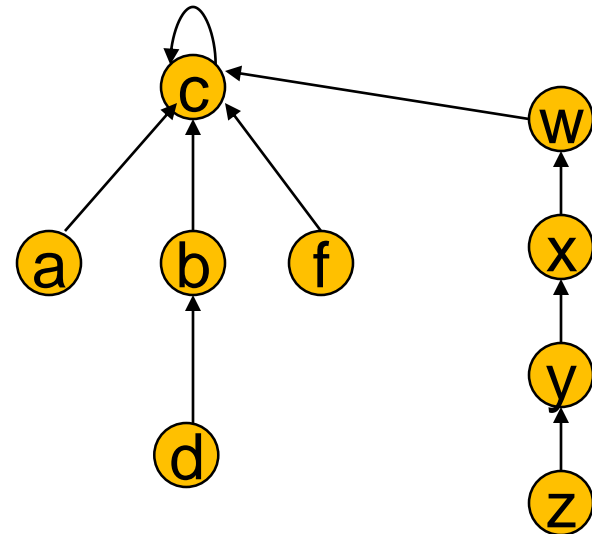
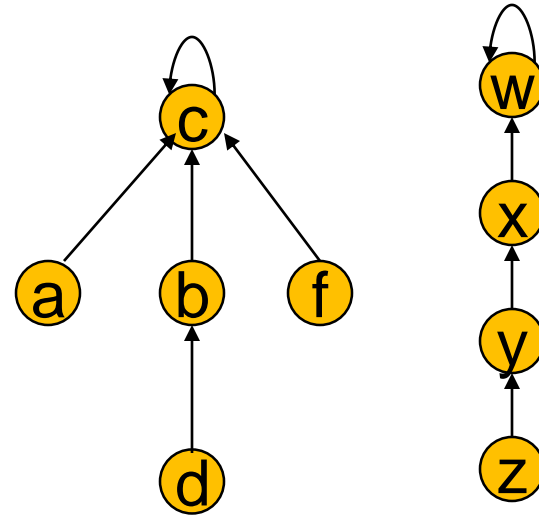
UNION

- **UNION (x, y)**

```
link (findSet (x),  
      findSet (y))
```

- **link (x, y)**

```
if rank (x) > rank (y)  
then p (y) = x  
else  
  p (x) = y  
  if rank (x) = rank (y)  
  then rank (y) ++
```

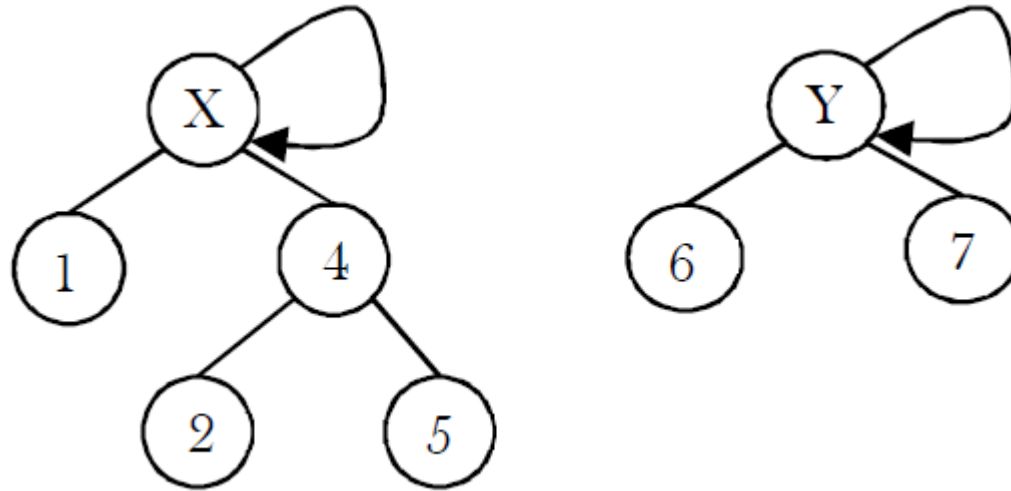

Fast UNION Uygulaması (Quick UNION)

- UNION işlevinin varyantları olabilir:
- Fast UNION (Slow FIND)
- Fast UNION (Quick FIND)
- Fast UNION (path compression)

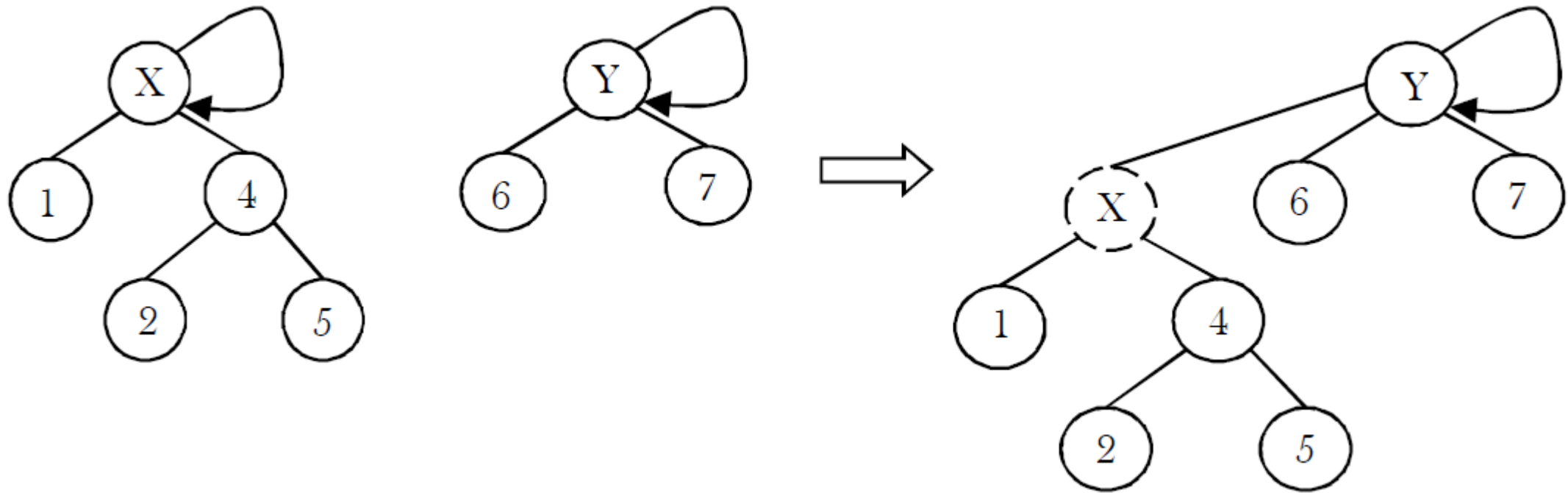
Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

- UNION(X,Y)

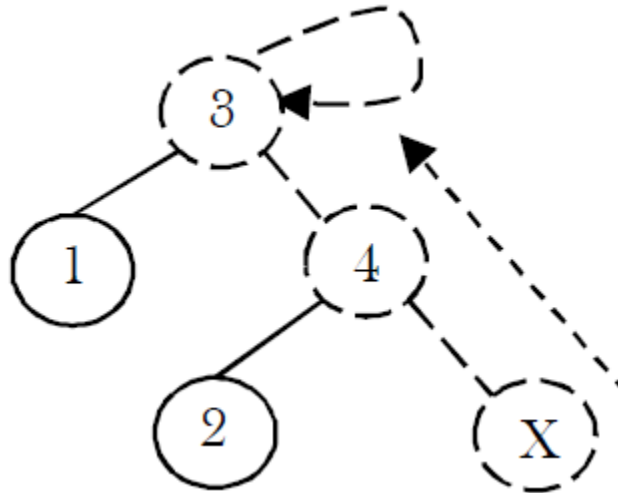
Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

- UNION(X,Y)

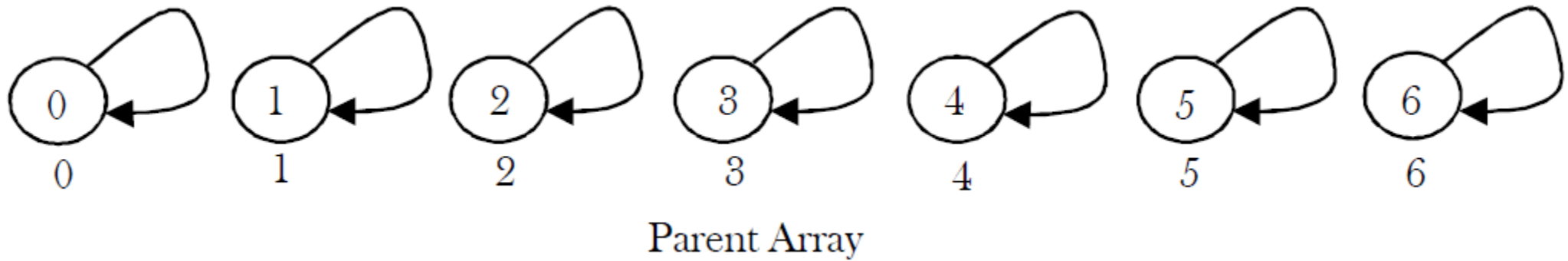

Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

- FIND(X): X elemanını içeren kümenin adını döner. Ağacın köküne gelinceye kadar X küme adı (set name) aranır.

Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

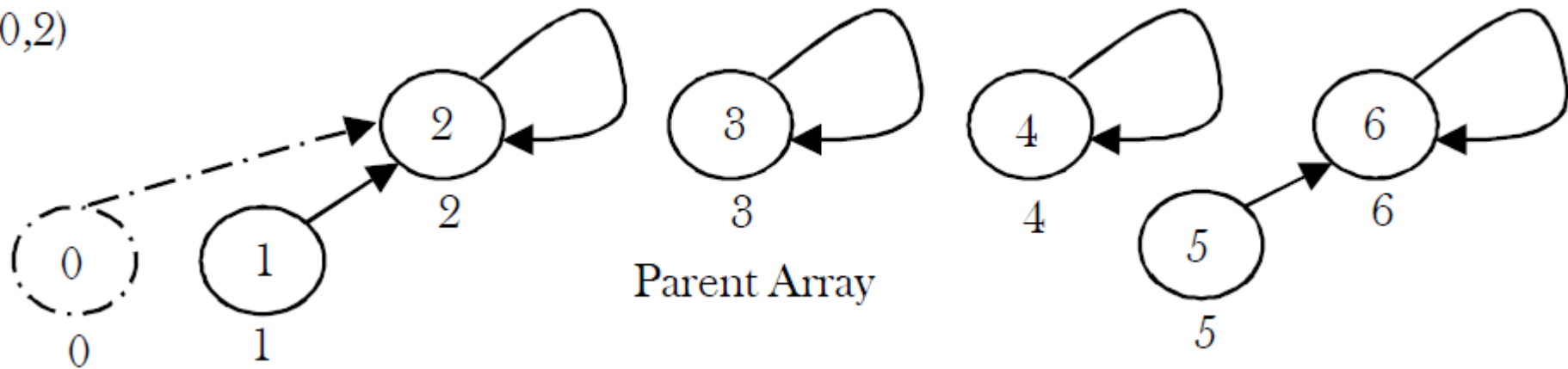

Fast UNION Uygulaması (Slow FIND)

UNION(5,6)

UNION(1,2)

UNION(0,2)

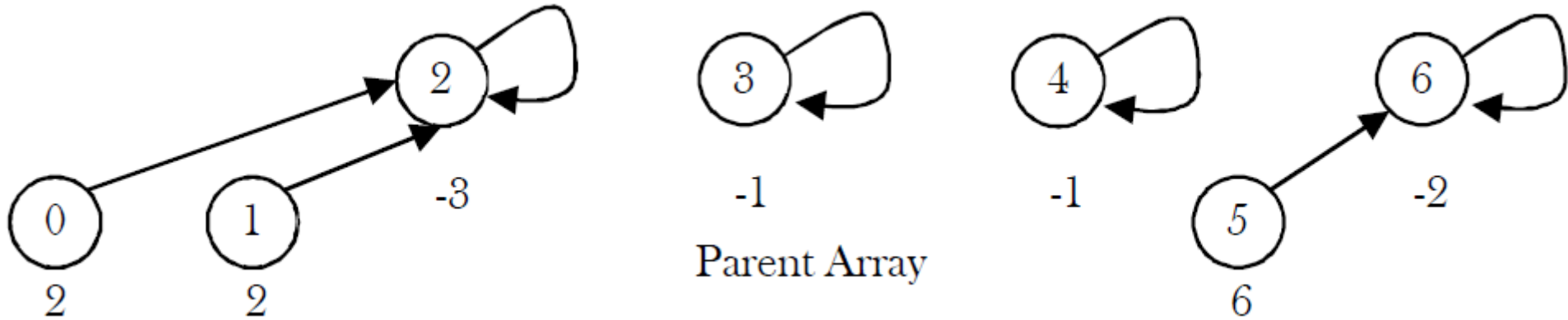
UNION işlevi sadece kökün ebeveynini değiştirir; kümedeki tüm elemanları değiştirmez. En kötü durumda; eğri ağaç için (skew tree) $O(n)$ karmaşıklığı söz konusu olabilir. Ortalama durumunda ağaç yüksekliği dikkate alınır.

Fast UNION Uygulaması (Quick FIND)

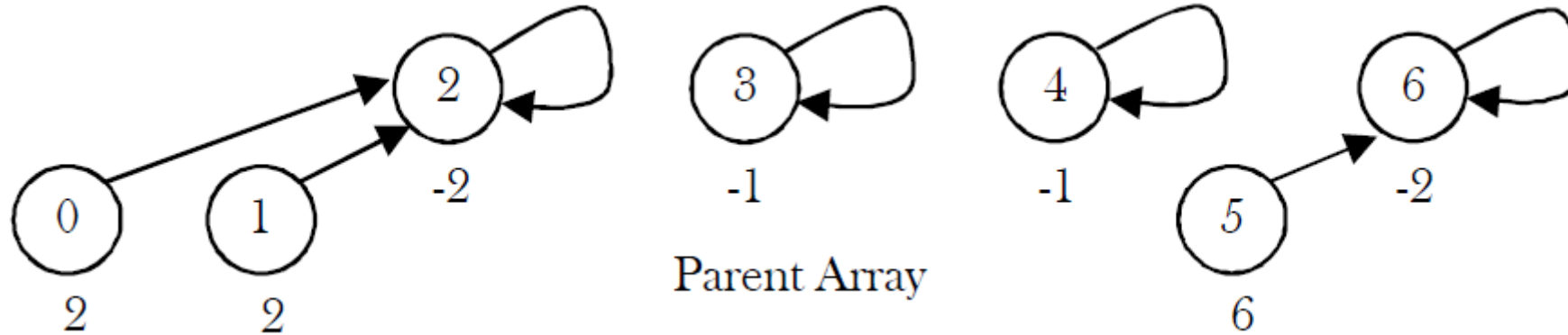
- Slow Find yaklaşımının temel problemi; eğri ağaçlar için arama maliyeti $O(n)$ olarak elde edilir. Bunu geliştirmek için iki yol söz konusudur:
  - **UNION by Size (UNION by Weight)**
    - Daha küçük olan ağacı daha büyük ağacın alt-ağacı yapar.
  - **UNION by Height (UNION by Rank)**
    - Daha az yüksekliğe sahip olan ağacı, daha büyük yüksekliğe sahip olan ağacın alt-ağacı yapar.

Fast UNION Uygulaması (UNION by Size)

- 0 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 1 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 2 düğümü -> (size) -3 (Bu alt ağaç 3 düğüm içeriyor)
- 3 düğümü -> -1 (Bu alt ağaç 1 düğüm içeriyor)
- 4 düğümü -> -1 (Bu alt ağaç 1 düğüm içeriyor)
- 5 düğümü -> (parent) 6 (Atası 6)
- 6 düğümü -> (size) -2 (Bu alt ağaç 2 düğüm içeriyor)

Fast UNION Uygulaması (UNION by Height)

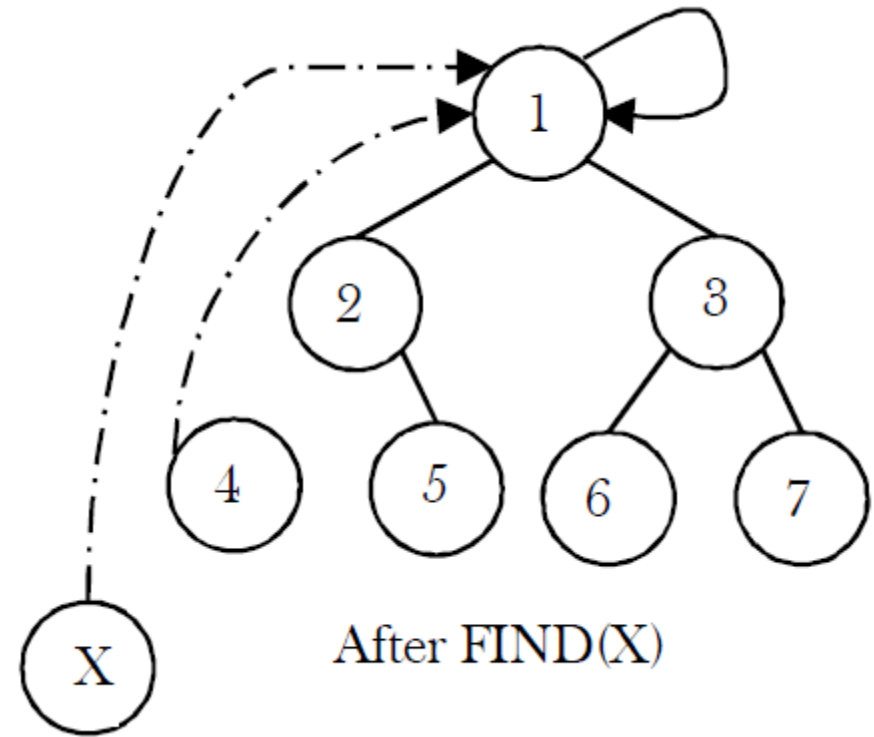
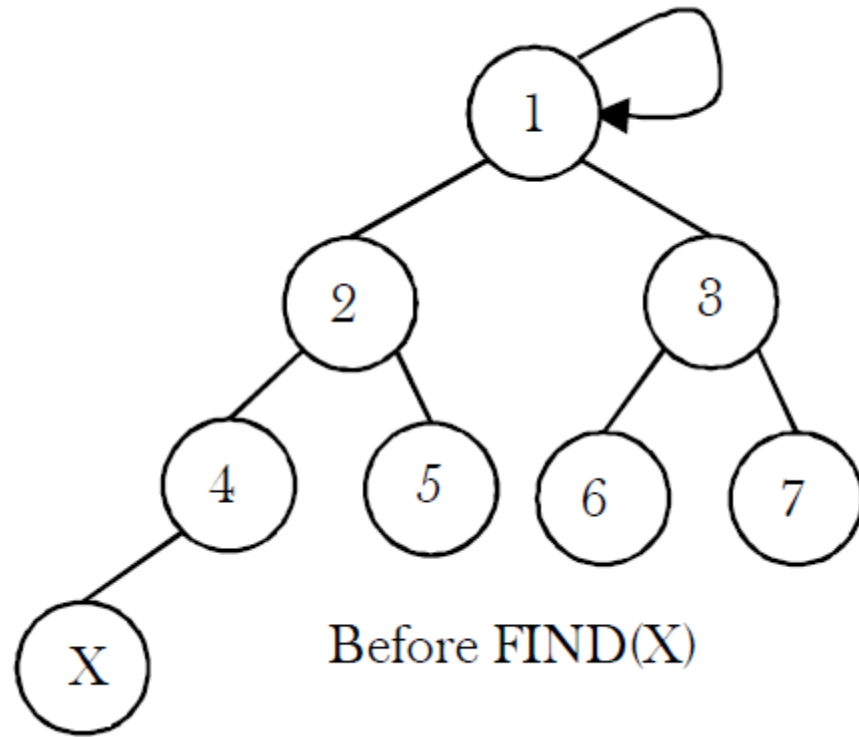

- 0 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 1 düğümü -> (parent) 2 (Atası 2)
- 2 düğümü -> (size) -2 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -2)
- 3 düğümü -> -1 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -1)
- 4 düğümü -> -1 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -1)
- 5 düğümü -> (parent) 6 (Atası 6)
- 6 düğümü -> (size) -2 (Yüksekliğin negatifi depolanıyor: -2)

Fast UNION Uygulaması (Path Compression)

- FIND işlevi kök yolundaki bir düğüm listesini gezer.
- FIND işlevi her düğümün kökü işaret etmesini sağlayarak iyileştirilir.
- Bu işlev **path compression** olarak ifade edilir.
- Path compression UNION by Size ile uygulanabilir ancak; UNION by Height ile verimli bir şekilde uygulanması mümkün değildir.

Fast UNION Uygulaması (Path Compression)

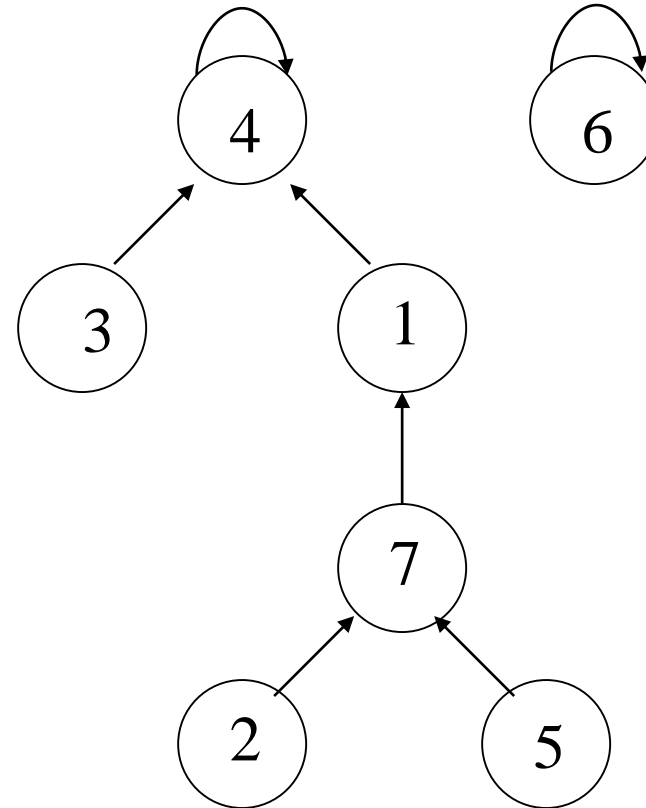

Örnek

- Executing find(5)

$7 \rightarrow 1 \rightarrow 4 \rightarrow 4$

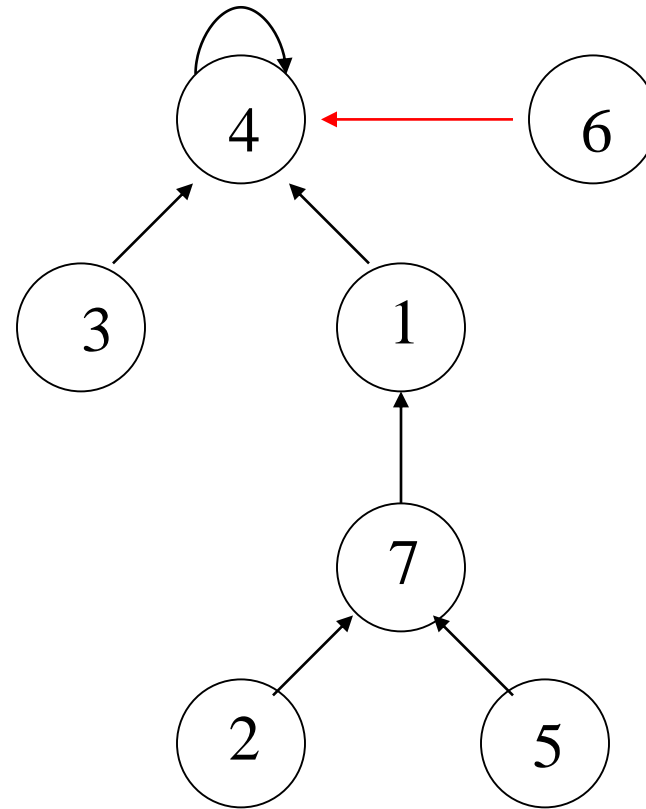
	1	2	3	4	5	6	..	N
Parent	4	7	4	4	7	6		
min				1		6		

Örnek

- Executing union(4,6)

	1	2	3	4	5	6	..	N
Parent	4	7	4	4	7	4		
min				1		1		

Örnek

- Dizi indisleri ($Up[i]$ i'nin ebeveynini temsil eder.)

	1	2	3	4	5	6	7
up	0	1	0	7	7	5	0

$Up[x] = 0$ ise x bir köktür.

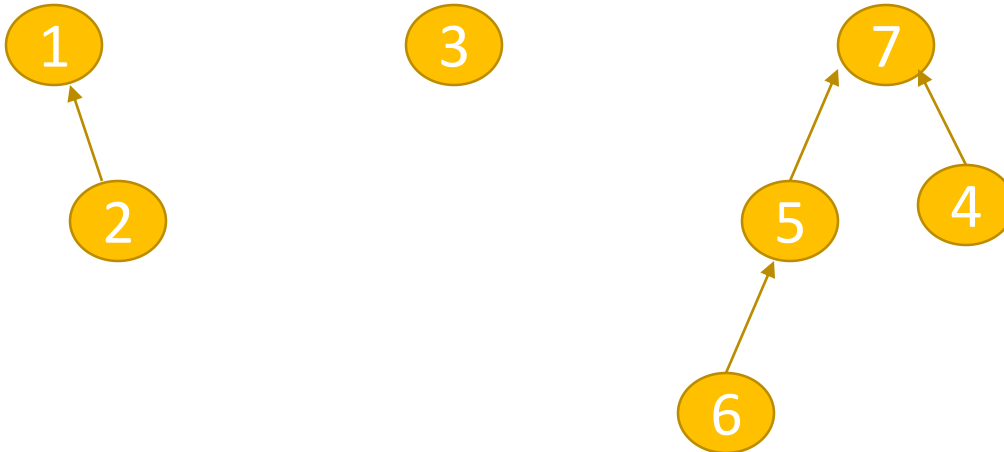

Örnek

- Dizi indisleri ($Up[i]$ i'nin ebeveynini temsil eder.)

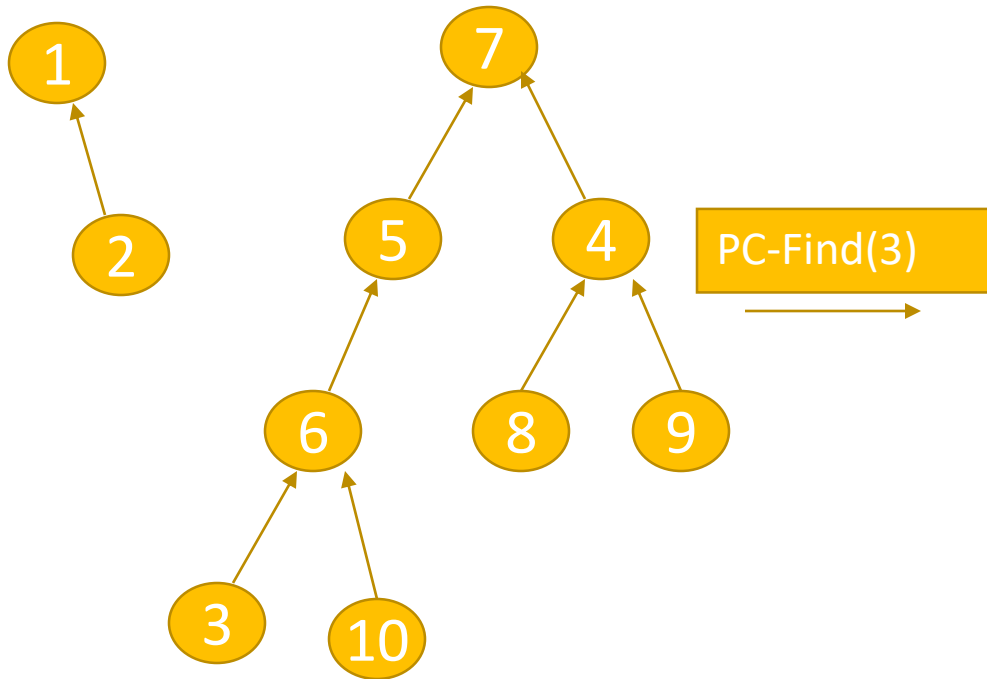
	1	2	3	4	5	6	7
up	0	1	0	7	7	5	0

$Up[x] = 0$ ise x bir köktür.

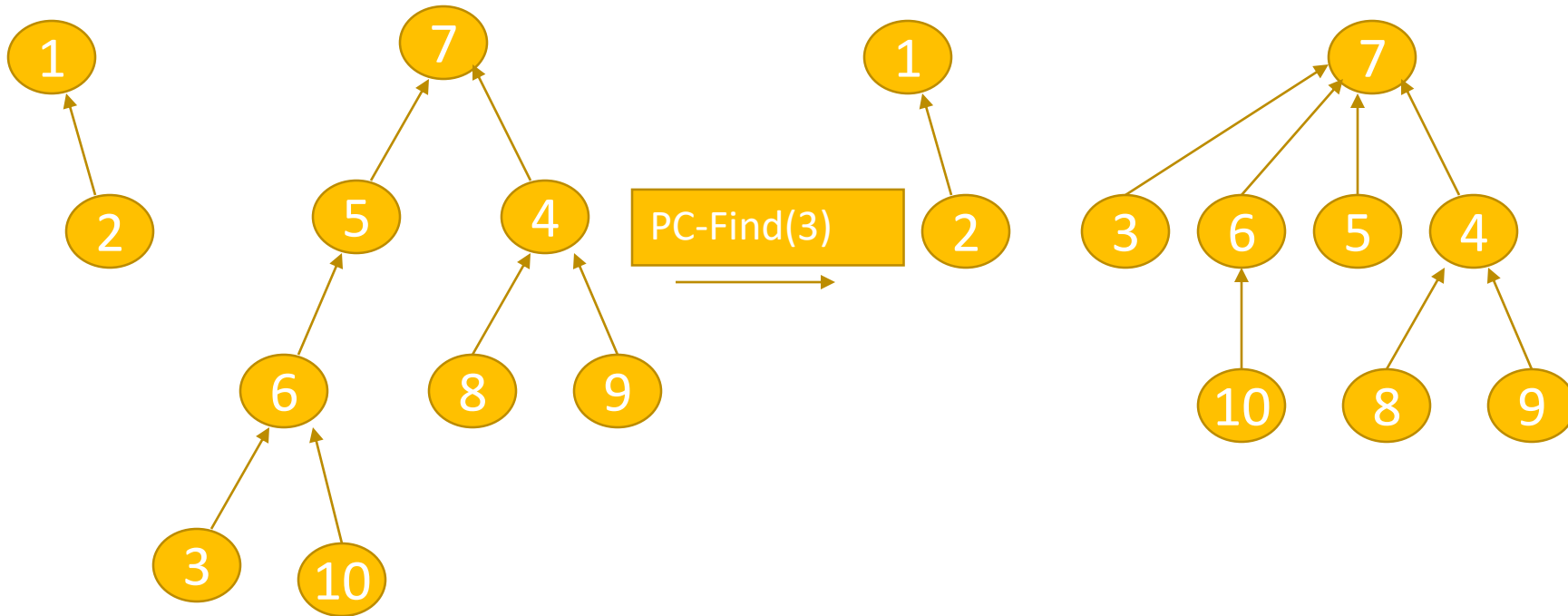
Örnek : Path Compression

- Bir FIND işlevinde, arama yolundaki tüm düğümleri doğrudan köke yönlendirin.

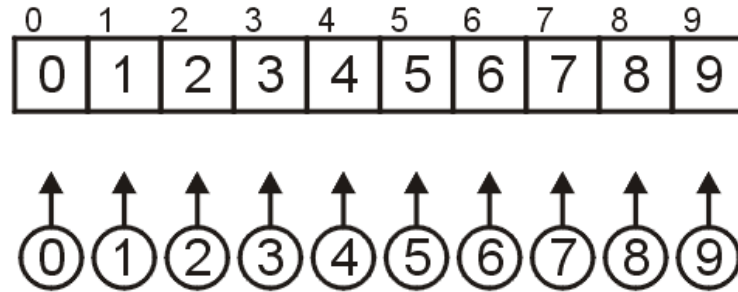
Örnek : Path Compression

- Bir FIND işlevinde, arama yolundaki tüm düğümleri doğrudan köke yönlendirin.

Örnek

10 rakamdan oluşan ayırık bir set:

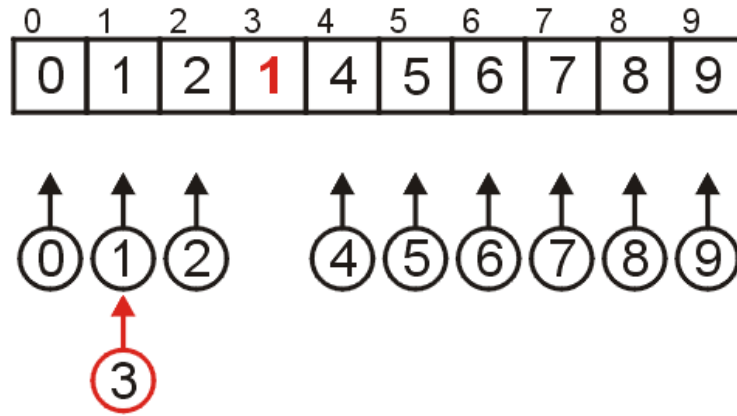

$\{0\}, \{1\}, \{2\}, \{3\}, \{4\}, \{5\}, \{6\}, \{7\}, \{8\}, \{9\}$

Örnek

UNION(1,3)

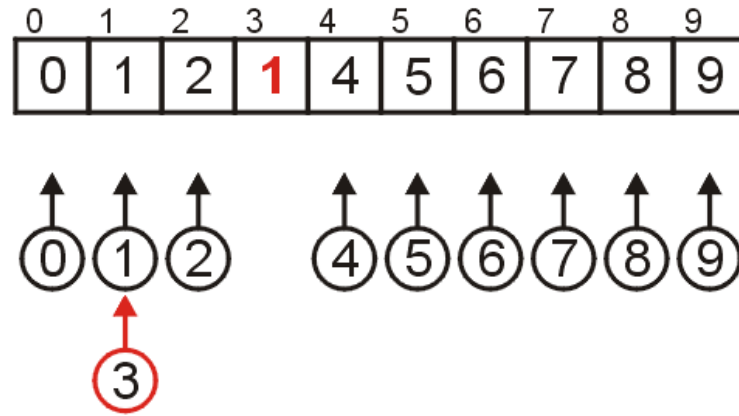
Önce her iki set bulunur ve daha sonra güncelleme yapılır.

$\{0\}, \{1, 3\}, \{2\}, \{4\}, \{5\}, \{6\}, \{7\}, \{8\}, \{9\}$

Örnek

FIND(1) ve FIND(3)
Her ikisi de 1 dönecektir.

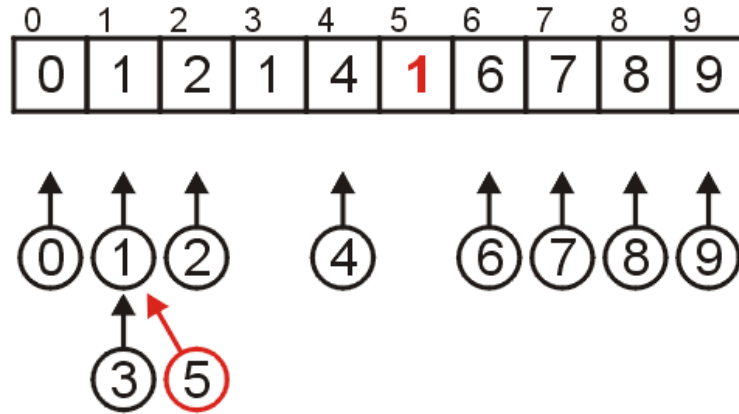

{0}, {1, 3}, {2}, {4}, {5}, {6}, {7}, {8}, {9}

Örnek

UNION(3,5)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

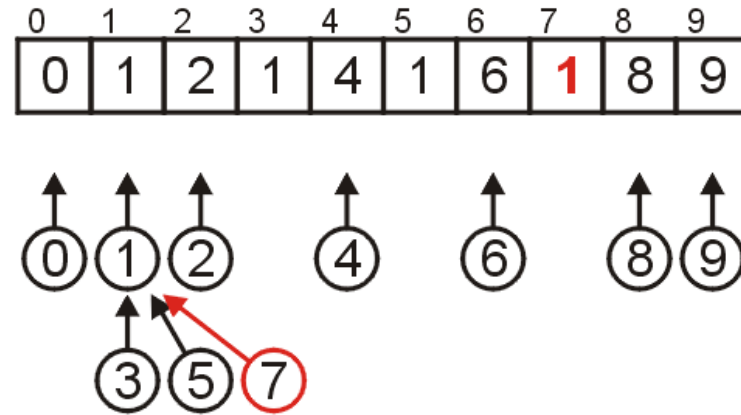

$\{0\}, \{1, 3, 5\}, \{2\}, \{4\}, \{6\}, \{7\}, \{8\}, \{9\}$

Örnek

UNION(5,7)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

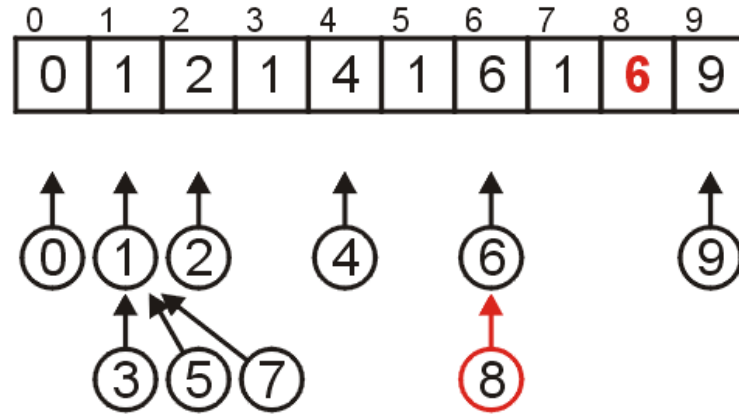
$\{0\}, \{1, 3, 5, 7\}, \{2\}, \{4\}, \{6\}, \{8\}, \{9\}$

Örnek

UNION(6,8)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

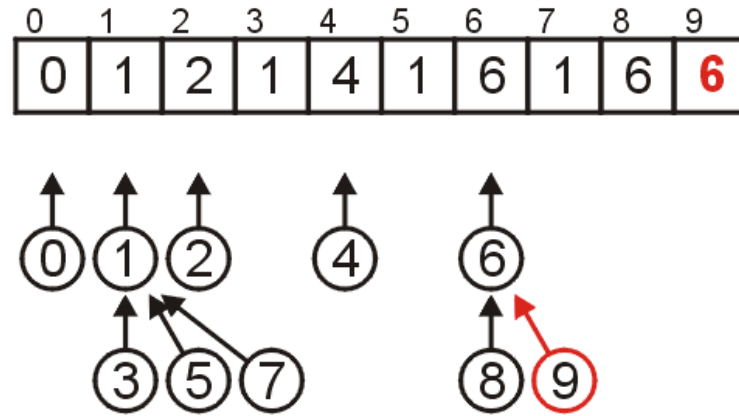

{0}, {1, 3, 5, 7}, {2}, {4}, {6, 8}, {9}

Örnek

UNION(8,9)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

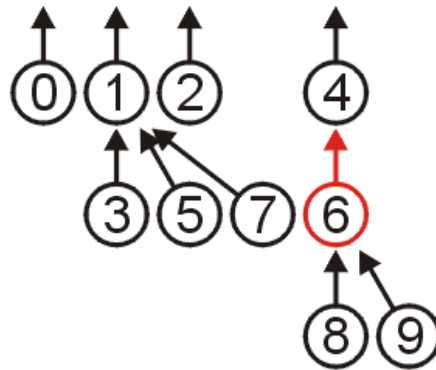
$\{0\}, \{1, 3, 5, 7\}, \{2\}, \{4\}, \{6, 8, 9\}$

Örnek

UNION(4,8)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1	2	1	4	1	4	1	6	6

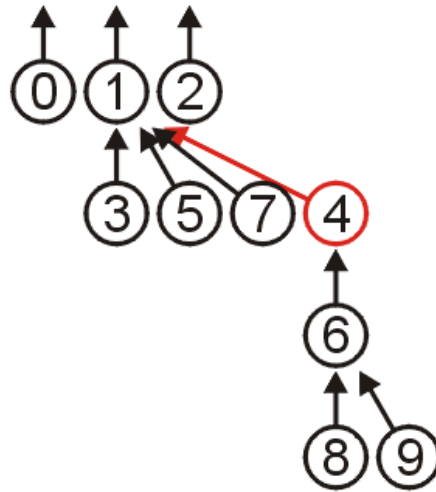
{0}, {1, 3, 5, 7}, {2}, {4, 6, 8, 9}

Örnek

UNION(5,6)

Her iki varlık bulunacak ve daha sonra güncelleme yapılacaktır.

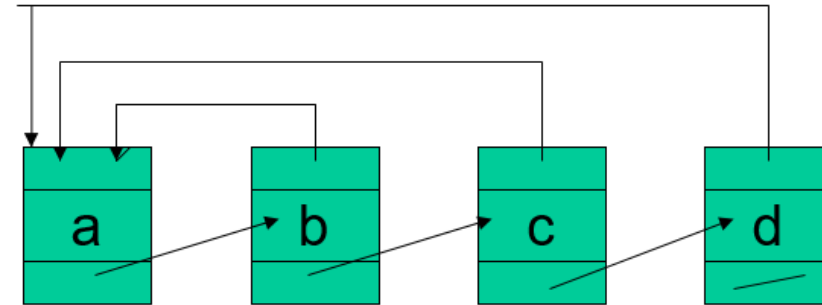
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1	2	1	1	1	4	1	6	6

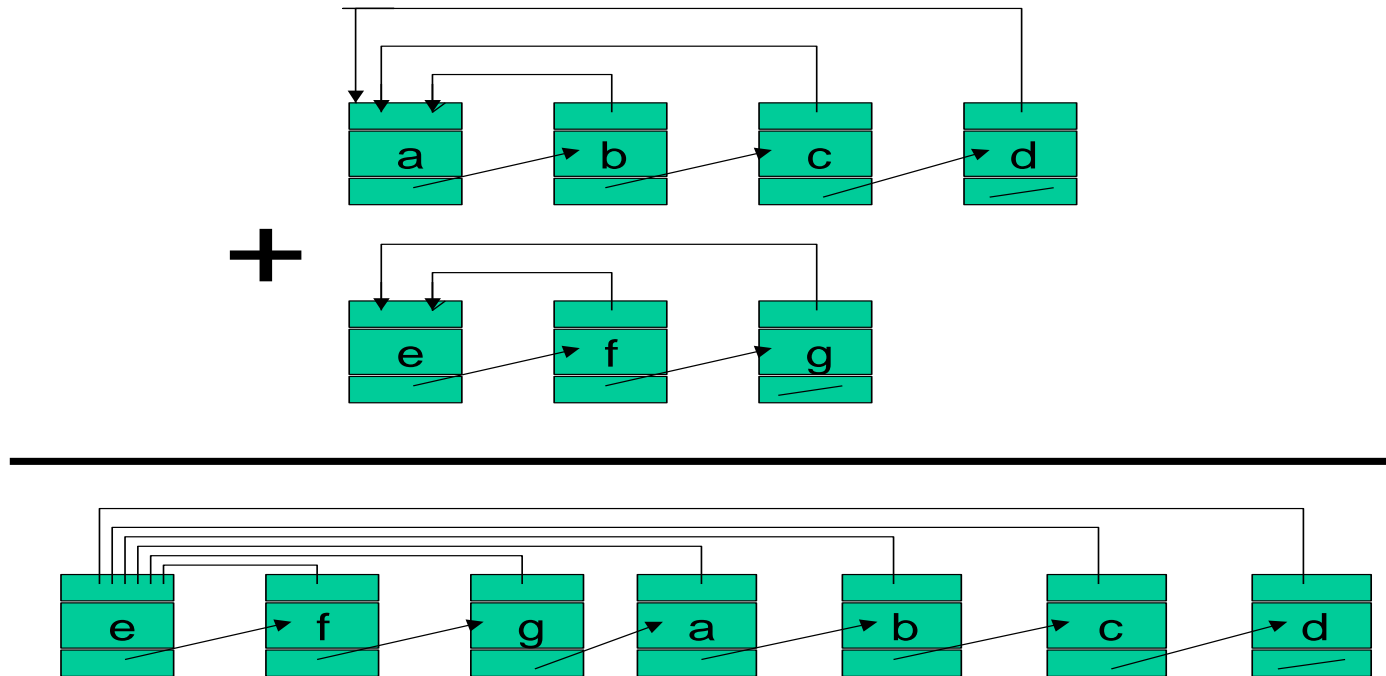
$\{0\}, \{1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9\}, \{2\}$

Linked List Uygulaması

- Bir dizi bağlantılı liste tutuyoruz, her liste tek bir kümeye karşılık geliyor.
- Tüm elemanlar temsilci olan ilk elemana işaret ediyor.
- Kuyruk için bir işaretçi tutulur, böylece öğeler listenin sonuna eklenir.

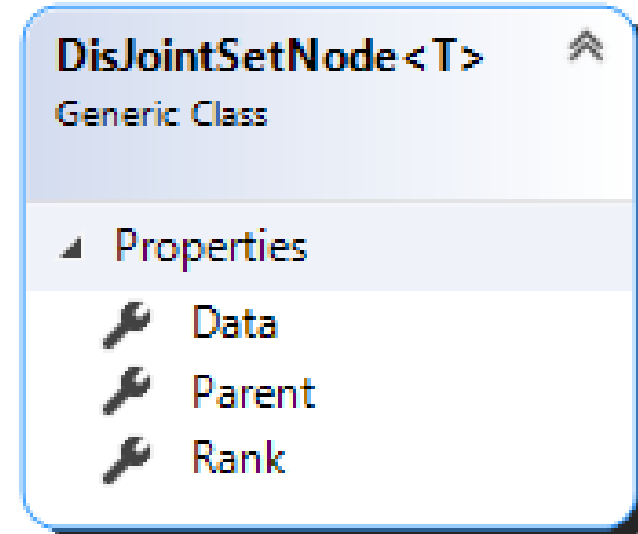

Bağlı Liste ile Birleşim (Union)

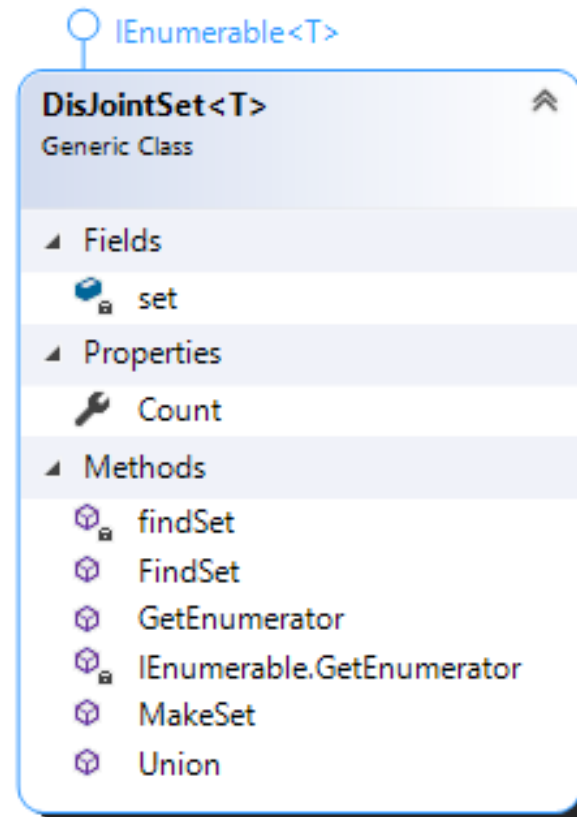

DisJointSetNode<T>

- Bir **DisJointSetNode<T>** tasarımı yapılırken:
- Veri (Data)
- Ebeveyn (Parent) * (işaretçi)
- Yükseklik (Height/Rank)

DisJointSet<T>

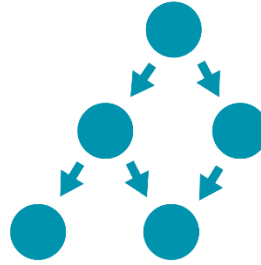

Zaman Karmaşıklığı

- m union-find işlevinin n boyutlu bir kümede uygulanmasının maliyeti:

Algorithm	Worst-case time
Quick-find	mn
Quick-union	mn
Quick-Union by Size/Height	$n + m \log n$
Path compression	$n + m \log n$
Quick-Union by Size/Height + Path Compression	$(m + n) \log n$

Veri Yapıları ve Algoritmalar

ZAFER CÖMERT

Öğretim Üyesi